

LBRIS

We know
books

ION PISO

DIN LUMEA URIEȘILOR

PORTRETE ȘI EVOCĂRI

Cuvânt de prețuire de IOAN-AUREL POP

Prefață de CHRISTIAN CRĂCIUN

Postfață de SORIN ANTOHI

E I K O N

București, 2023

CUPRINS

<i>Cuvânt de prețuire</i> de Ioan-Aurel Pop.....	5
<i>Holomerul memoriei</i> – prefață de Christian Crăciun.....	7
Portrete.....	11
Precuvântare	13
Doamna Maramureșului	15
Gânduri despre Livia – minune dăruită vieții mele	30
O carte despre criza culturii dedicată Regelui	39
Un vals în 1945, cu... Princesesa Ileana 1909-1991	51
Veturia Triteanu-Goga 1883-1979	60
Eugen Ionescu între ridicol, inutil, absurd – atotstăpânitoare	66
Romulus Ladea 1901-1970 (cu prilejul unei proiectate comemorări)	84
Emil Skeletti 1888-1969	100
Pamfil Șeicaru 1894-1980	108
Marcel Mihalovici „ <i>Eu am rămas un român la Paris...</i> ” 1898-1985	115
Victor Eftimiu	123
George Ciprian – <i>omul cu mârțoaga</i> 1883-1968.....	134
Maestru' Petre Sbârcea	138
George Vraca 1896-1964.....	140
Jean Moscopol 1903-1980.....	151
Cincinat Pavelescu 1872-1934 și Nello Manzatti 1902-1986.....	156
Liceul Șaguna și Brașovul din vremea mea.....	169

Tuski Fermecătoarea – fiica marelui Caragiale 1894-1987.....	187
Cei Trei Magi ai Gândirii.....	206
Mircea Eliade	241
<i>Lumile lui Ion Piso</i> – postfață de Sorin Antohi.....	263
Vorbesc ascultătorii pe <i>YouTube</i>	273
Index.....	285

PRECUVÂNTARE

*Dacă eu am văzut mai departe decât alții
este pentru că am stat pe umerii gigantilor.*

Isaac Newton

Foarte puțini oameni, oameni simpli au avut și au noroc de incredibila șansă – începând chiar de pe când înțelegerea abia li se deschide către cele din jur și, mai apoi, când conștiința începe să îi încerce – ca să întâlnească în drumul vieții oameni de seamă, personalități ilustre, copleșitoare, în adevăratul înțeles al cuvântului, a căror valoare și importanță au depășit granițele țării. Heralzi ai destinului, ei m-au făcut să întrevăd farmecul și sensul existenței. Adevărată binecuvântare să înțeleg de ce, apărând din haos, din neexistență, am primit harul ființei, învățând să nu mă „obișnuiesc” prea tare cu viața, ferindu-mă de clipa în care nu mai simt miracolul existenței, iar de mă gândesc la Blaga, să-mi așez rostul pe podișul gândului înalt, străjuit de mister.

Privind înapoi, nimic nu s-a „decolorat”. Nimic n-a pălit din fascinația răspândită de aceste făpturi tutelare, ce și astăzi mă uluiesc, așa cum pe vremuri, hipnotizat, până la uitarea de mine, de prezența unora, aproape că mă pierdeam cu firea, încremenit în admirație. Ce bucurie și ce noroc imens mi-au fost date; acelea de a învăța să-ți privești cu iubire curată și admirație sinceră semenii!

Retrăiesc ecoul viu al trecutului în zvâcnirile bătrânei inimi, zvâcniri ce pare că n-au istovit-o. Nici vorbă s-o potolească.

Gândind mereu peste mine, deasupra mea, răscolit de amintiri, alerg în calea trecutului ce palpită viu, proaspăt înmiresmat, ca obrajii unei fecioare ce dau în pârg.

Oare când Ți se va sfârși, Doamne, răbdarea Ta față de mine?

București 16.07.2022

DOAMNA MARAMUREȘULUI

După nicio lună de la revoluția din decembrie '89, chiar la începutul anului 1990, ne-am întors acasă – Livia și cu mine. Am revenit în țara căreia i-am dus dorul un sfert de veac. În sfârșit, acasă! La neamul tău! În neam te scuturi de egoism, te purifici de... tine. Viața în neam e prima lepădare de sine și drumul spre dăinuirea ta peste limitele proprii, existența *in æternum*.

Întâi ne-am dus să ne închinăm la mormintele celor căzuți jertfă pentru ca sârmana țară sfârtecată să se poată bucura de mugurii libertății. Din păcate, pentru noi timpul era trecut de „miezul zilei”, vârstă la care omul nu se mai avântă în luptă, totuși...

Aidoma firului de iarbă ce străpunge o minusculă crăpătură în asfalt, câteva din implicațiile „libertății” ne-au dat speranță.

Scăpată printre zăbrelele sufocantei terori a proletariatului, dictatura s-a „prelins” *iliescian* cu obstinație cutezătoare și în viața țării noastre postdecembriste, chiar cu și mai multă cutezanță, datorită faptului că libertatea n-a mai avut margini pentru cei surprinși de evenimente în jurul cazanului. În traiul românului, scăpat cu ultima suflare ce mai rămăsese în el, s-au strecurat doar fărâmituri de libertate, împrăștiate cu imundă perfidie, după amarnicul dezastru ce ne măcinase țara o jumătate de secol.

Doamna Maramureșului

Dorința de a repune la locul său dreptatea izgonită din viața neamului a produs în inima Liviei, după o așteptare nesfârșit de lungă, o surprinzătoare descătușare de elan și energie, pentru a se implica în noua situație. În făptura gingașă, de pe fața căreia nicio clipă n-au apus zâmbetul și duiosia cu care te învăluia când îi întâlneai privirea, se adăpostea virtutea unică, aceea de a conduce fără să comande, de unde și secretul reușitelor sale, zâmbet, pe lângă cel produs de durerea pricinuită de prăpădul ce decapitase elita țării (printre care o primă victimă a fost tatăl ei, asasinat la Canal în 1952). Astfel s-a iscat în inima ei un teribil curaj, ca și dârzenia unui nebănuit avânt de luptă. Așa a început „războiul Liviei” la revenirea acasă, în loc să se odihnească după o muncă epuizantă de un sfert de secol, dus în ritmul extenuantei vieți occidentale.

*

Departee de orice intenție encomiastică, aceste rânduri vor să justifice rațiunea pentru care mulți dintre cei care au cunoscut-o

au numit-o și o numesc **Doamna Maramureșului**, pentru că, lăsând în urmă „comandamentele” egoismului, a trecut peste sine și s-a depășit întru împlinirea rostului vieții: lupta pentru maramureșenii ei, vrednicie pământească transmutată în simbolul neamului și prilej de înălțare spirituală.

Dar înainte de a înșira întâmplările reîntoarcerii acasă, să încercăm o apropiere de personalitatea Doamnei Maramureșului. O personalitate se cântărește în fapte. Or, existența ei îmi apare îmbrăcată în fapte. Activitatea ei s-a desfășurat cu eficiență în nebanuit de diferite domenii, reușind la un nivel surprinzător în toate. De aceea Livia Piso poate fi, pe drept, considerată o personalitate complexă, renescentistă, o structură de format și anvergură universaliste. Să-i revedem, pe rând, faptele.

1. Activitatea **artistică** pentru care s-a pregătit profesional extrem de serios și s-a calificat ca absolventă cu diplomă a Academiei de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” – București, Secția **Scenografie**.

Livia Piso și arta ei scenografică

1.1 Aici vorbește albumul *LIVIA PISO și ARTA EI SCENOGRAFICĂ*, ed. Vreamea, 2020 (293 p. format A4), ce întrunește activitatea a peste **90** de producții – spectacole de operă, teatru, operetă, film, TV (în Germania, Austria, Italia, Irlanda) – puse în scenă de Livia Piso, activitate reflectată în mai mult de **130** de cronici în diferite reviste și ziare de profil și de circulație internațională (*Opernwelt, Das Orchester* etc.), în afara ziarelor din Germania, conținând aprecieri elogiase.

Livia Piso – Peisaj venețian

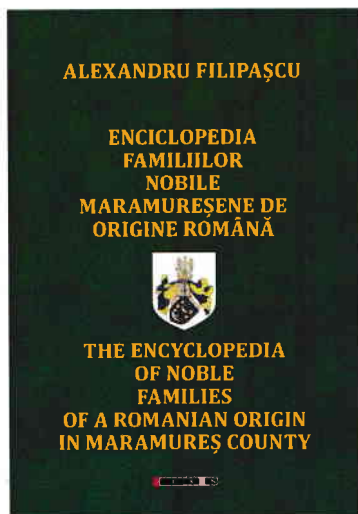
care făcea parte și Livia Piso. Pe lângă acestea, portretele lui Eminescu (comemorare la Paris în 1989 cu prilejul împlinirii unui secol de la moartea *Luceafărului* neamului) precum și cele ale lui G. Enescu, tot la Paris, în 1981 (cu prilejul unui secol de la nașterea *Orfeului* românesc).

1.2 Pictura de șevalet (în ulei sau tempera): tablouri cu care va participa, cu unele dintre ele, la expoziții internaționale, precum cea din 1980, *Internationalen Kunstausstellung* (Expoziția de Artă Internațională de la München), unde expune alături de personalități de faimă mondială așa cum sunt: spaniolul Salvador **Dali**, „rusul” Marc **Chagall**, argentinianul Leonor **Fini** sau Prințesa **Pilar von Bayern** etc., în cadrul Asociației Regale a Artiștilor, (*Kunstlergenossenschaft, Königlich Privat*) asociație din

Părintele Prunduş). Asta în afară de nenumărate icoane, cele mai multe pentru a fi dăruite marilor personalități, ca minunatului Papă Ioan-Paul al II-lea sau Papei Benedict al XVI-lea (oferite din partea Universității din Cluj, cu prilejul acordării Sanctității Sale a titlului de dr. H. C.), dar și M.S. Regelui Mihai I al României. În epoca sejurului Italian, Livia Piso a mai pictat și pentru biserica Sf. Pius al X din Civitavecchia, 14 icoane cu *Via Crucis*, la care a adăugat icoana Învierii. Pe lângă acestea, a mai pictat pentru altarul aceleiași biserici de la Civitavecchia o icoană, Maica Domnului cu Pruncul Iisus.

2. Activitate editorială

2.1 În activitatea editorială se include – pe lângă hărțile și arborii genealogici, concepuți și realizați grafic de ea (vezi 2.2), – și achiziționarea și realizarea artistică a facsimilelor multor diplome regale originale (sec. XIV-XVI) referitoare la justificarea nobilimii române din Maramureș, expuse azi toate la **Centrul documentar expozițional al nobilimii române, maramureșene** din Vișeu de Sus, județul Maramureș.

2.2 Descifrarea manuscriselor tatălui ei, Prof. Al Filipașcu, pentru a putea întocmi redactarea și editarea lor, printre care demne de menționat sunt:

a. *Patronime Maramureșene* (editura Albatros, 2003, 277 p. cu 83 arbori genealogici; ed. II, Editura Eikon, 2022, 277 p.);

b. *Enciclopedia familiilor nobile maramureșene române* (ed. I, Dacia, Cluj, 2006; ed. II, Eikon, 2011, ediție bilingvă, 645 p.);

c. *Manuscrisul protopopului Moga despre Revoluția din 1848 în Zarand* (ed. Etnologică, Colecția de istorie, București, 2019);

d. *Bihorul românesc*, ediție bilingvă (ed. Etnologică, Colecția de istorie, București, 2019). Apoi, realizarea hărților ce atestă răspândirea posesiunilor nobilimii maramureșene și, nu în ultimul rând, întocmirea arborilor genealogici, expuși pe pereții Aulei Magna și ai Bibliotecii, sinteză

grafică a întregului material documentar, precum și heraldica marilor familii de nobili români maramureșeni (voievozi și cneji), majoritatea datând dinainte de pătrunderea în Maramureș a armatelor regelui apostolic Carol Robert de Anjou, din stirpea Plantagineților.

3. Activitate ctitorială

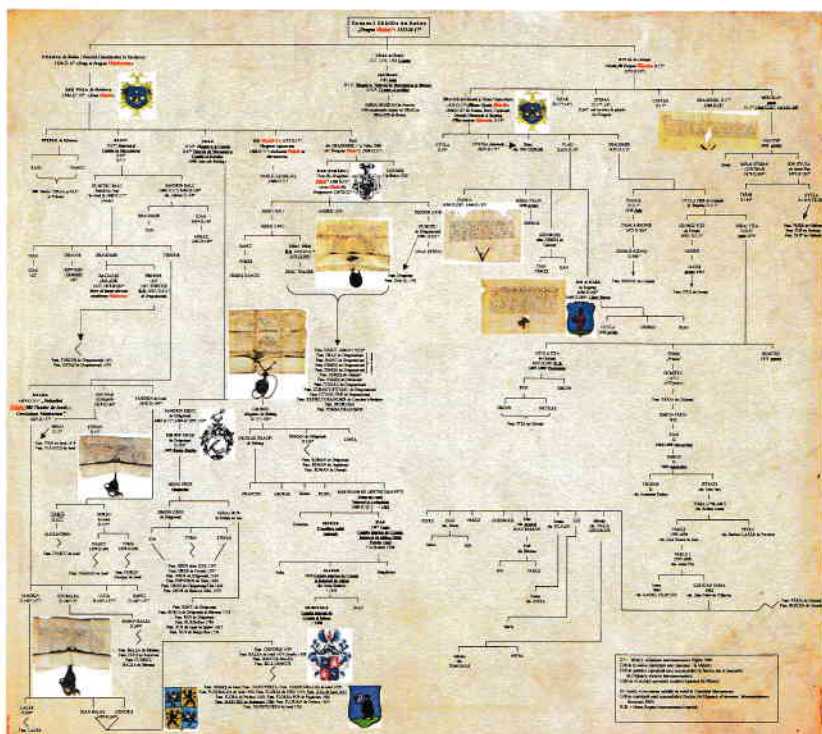
Ca activitate ctitorială trebuie neapărat inclus, în primul rând,

3.1 proiectarea și construirea, cu resurse financiare proprii, a CENTRULUI NOBILIMII MARAMUREȘENE DE ORIGINE ROMÂNĂ la Vișeu de Sus (planuri și detalii interior, arh. M. Danciu), inaugurat în 2014, în prezența Casei Regale a României (vezi imaginea alăturată, precum și muzeulnobilimii.ro sau muzeulnobilimii.com).

Fundația „Ion și Livia Piso” – Muzeul Nobilimii Române Maramureșene – Vișeu de Sus, Maramureș

Printre cele mai valoroase exponate ale acestui muzeu trebuie menționați arborii genealogici, concepuți și realizați de Livia Piso pe baza unei ample documentațiuni. În conținutul lor apar specificate diplomele regilor angevini (sec. al XIV-lea) în baza cărora s-a putut stabili, pe lângă etnie (Walach, volac, olah, olach etc. adică, român), atât statutul nobiliar, cât și stema și, bineînțeles, filiația.

Arborele genealogic al familiei nobile descendentă din **Dragoș de Bedeu Olahul** – Descălecătorul (1355); Bedeu se află astăzi în Ucraina Subcarpatică – arbore realizat de *Livia Piso* pe baza diplomelor regale ale dinastiei angevine, vasală papalității

